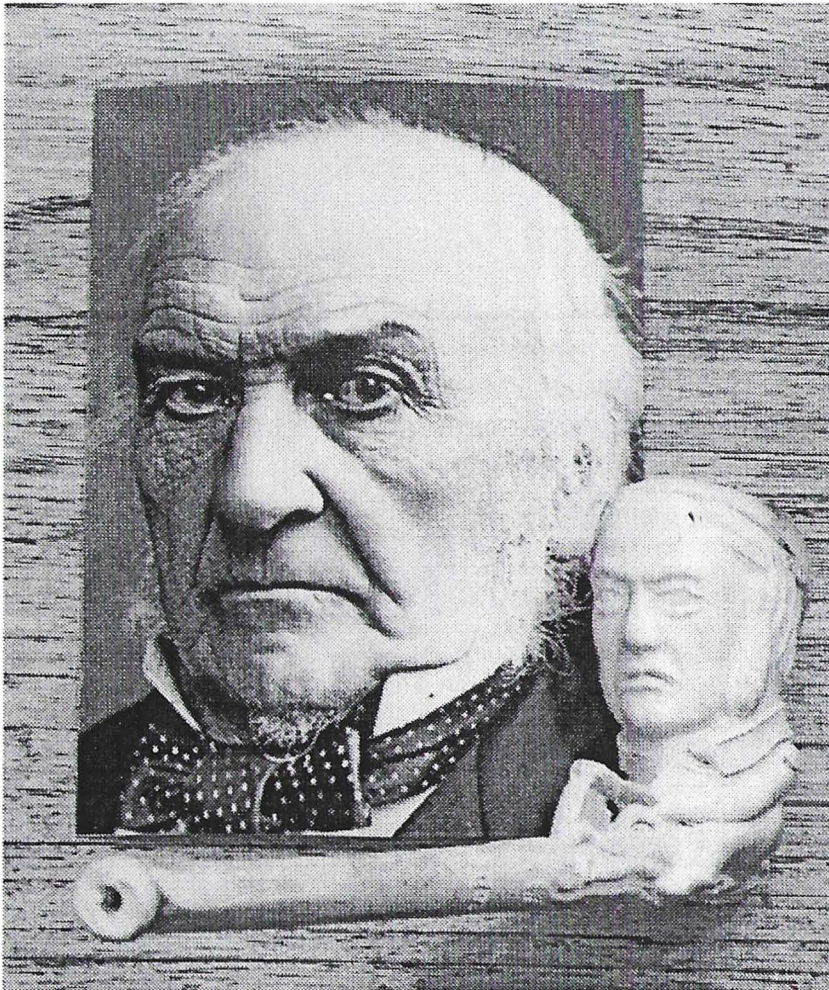


Goedewaagen's houthakker als Gladstone ontmaskerd

Ewout Korpershoek (ewoutkorpershoek@tabakspijp.nl)

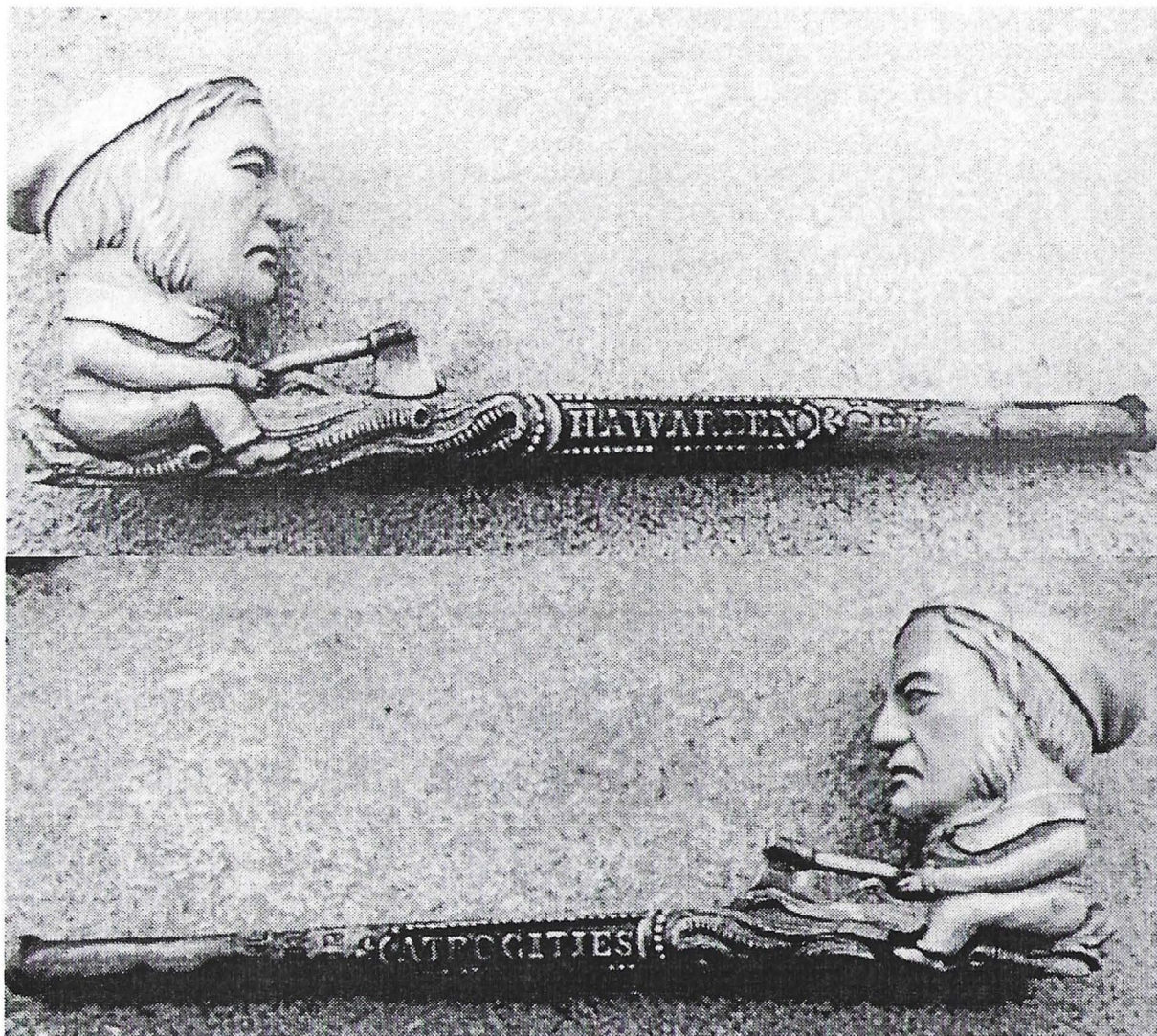
Onder model nummer 388 komt in de Goedewaagen catalogus nr 6 (1) uit 1906 een pijpje voor met de benaming 'Houthakker'. Deze zien we tot ca. 1950 in Amerika actief geadverteerd worden als 'The Woodcutter' door de firma Wally Frank. Het is een van die figurale



modellen die tot in de laatste jaren van Goedewaagen geproduceerd zijn; een naar de roker kijkende zittende man, met muts, lange bakkebaarden en een bijl in zijn handen om hout te hakken. En hij kijkt er grimmig bij. Iedere verzamelaar heeft deze wel in de collectie. En daarbij nu ook een pijp met de afbeelding van William Ewart Gladstone, een van de meest toonaangevende Engelse staatslieden van het tweede deel van de 19^e eeuw.

Recent liep ik tegen afbeeldingen van dezelfde pijp aan, maar dan met in de persvorm gegraveerde teksten op de steel, die we van Goedewaagen niet kennen. De teksten 'Hawarden' en 'Atrocities' zijn op resp. linker en rechterzijde op de steel van deze pijp aangebracht.

Hawarden verwijst hier naar het gelijknamige Engelse landgoed Hawarden, dat van ca. 1839 tot 1898 door Gladstone bewoond werd. De tekst 'Atrocities' (barbaarse, weezinwekkende daden) vormt een verwijzing naar de 'humanist' Gladstone.



William Ewart Gladstone leefde van 1809 tot 1898. In de periode 1850 tot 1880 was Gladstone actief in de Engelse politiek; in eerste instantie vanuit de conservatieve partij, later als actief liberaal. Een uiterst markante persoonlijkheid en hij wordt vaak gezien als de 'morele' en 'maatschappelijke' vertegenwoordiger van de Victoriaanse periode.

De rode draad die door zijn carrière heen loopt is het conflict met de conservatieve heersende klasse. Gladstone's liberale, humanistische inslag met als beleidsspeerpunten belastingverlaging, het voorkomen van kostbare oorlogen en de zogenaamde Ierse 'Home Rule' zorgden voor de nodige ophef, en maakten hem zeer populair bij vooral de werkende klasse. Hij was een groot voorstander van zelfbestuur voor de Ieren die op dat moment nog altijd door de Engelsen onderdrukt werden. Hij voerde actief campagne voor Engelse inmenging tijdens de bloedige onderdrukking door

de Turken van de Bulgaarse opstand in 1876. De 'atrocities' tegen het Ierse volk, en de 'atrocities' die door de hand van het Ottomaanse Rijk in Bulgarije plaatsvonden waren een schande voor de mensheid en Gladstone verzette zich hier fel tegen.

Gladstone was tussen 1868 en 1894 een 4 tal keren premier van Engeland. In de perioden dat hij het premierschap niet bekleedde (1874-1880, 1886-1892 en na 1894) voerde hij actief oppositie.

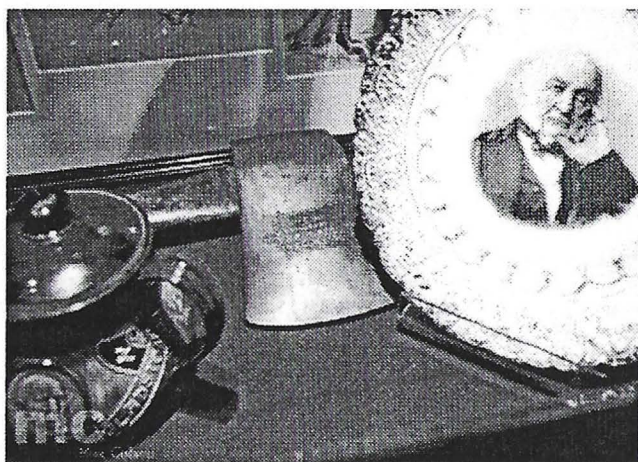
Een markant en controversieel figuur, met een aantal eigenaardige hobby's. Een ervan was zijn obsessie om prostituees te 'helpen' en 'bekeren'; zelfs toen hij premier was ging hij vaak 's nachts de straat op om prostituees aan te spreken en ze onderdak en voeding aan te bieden.

Gladstone was voorts geobsedeerd door een streven naar 'fitness'. Zijn voornaamste hobby was houthakken waarbij hij met een grote bijl de bomen op zijn landgoed Hawarden te lijf ging als vorm van lichamelijke oefening. Dit laatste tot grote hilariteit van zijn tegenstanders, die graag de parallel trokken tussen Gladstone's 'destructieve' hobby, en zijn al even 'destructieve' politiek.

En hiermee zijn we dan hoogstwaarschijnlijk bij de achtergrond van dit pijpje; geen spotprent maar een 'spotpijp'; de 'atrocities' waar Gladstone tegen vocht, werden door hemzelf bedreven op zijn landgoed Hawarden, aldus zijn tegenstanders.

Van Lord Randolph Churchill, een van de voornaamste opponenten van de liberalen en daarmee van Gladstone, is de volgende uitspraak bekend die een directe relatie met de kleipijp vormt; 'For the purposes of recreation he has selected the felling of trees; and we may usefully remark that his amusements, like his politics, are essentially destructive. Every afternoon the whole world is invited to assist at the crashing fall of some beech or elm

or oak. The forest laments in order that Mr Gladstone may perspire'. Deze uitspraak wordt volgens *2 geplaatst in het jaar 1884.



De bijl van Gladstone bevindt zich momenteel als belangrijk aandenken in de 'National Liberal Club', een besloten club die de thuisbasis vormt van de 'liberal democrats' in Londen.

Herkomst persvorm

Het pijpje met de teksten HAWARDEN en ATROCITIES is uitgevoerd met een stempel van de Franse fabriek Dumeril uit St. Omer. Op de foto lijkt naast Dumeril, ook 'Bouveur' zichtbaar.

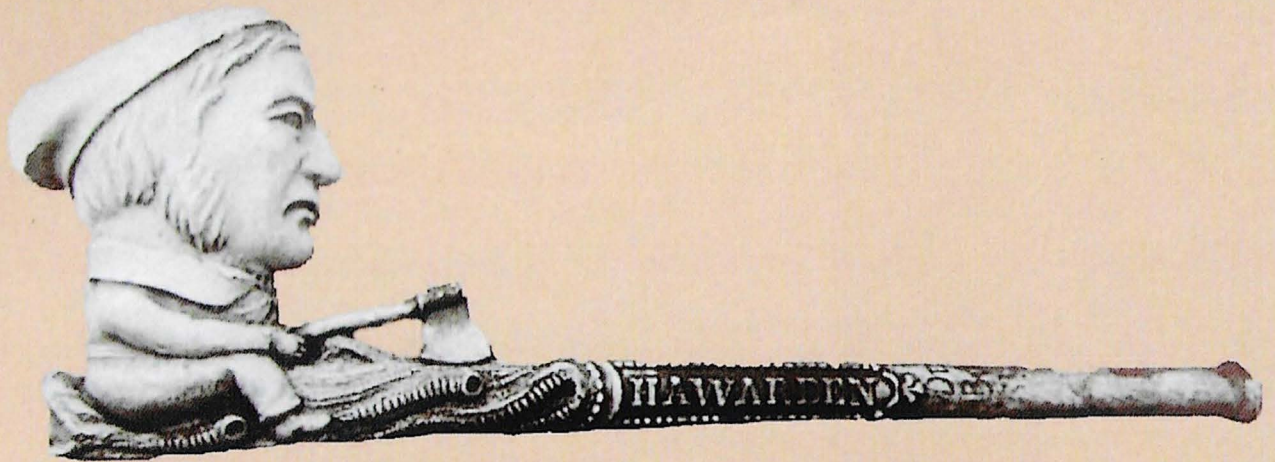
Duco noemt in (1) & (5) de contacten die de firma P. Goedewaagen in het buitenland en met name Frankrijk en België had, en de uitbreiding van het Goedewaagen vormenbestand middels aankopen bij o.a. Dumeril. Duco verwijst hier naar een aanschaf in 1880 van een partij van ca. 30 vormen bij deze fabriek in St. Omer. Echter, tegelijkertijd stelt hij dat van die aankoop, nog maar 21 stuks voorkomen in de catalogus van 1906. Van 'De Houthakker' onder nummer 388 wordt geen herkomst gegeven, deze zou dan de 22^e Dumeril vorm moeten zijn. Voorts lijkt het dat de vormen die door Goedewaagen daar zijn aangeschaft, allemaal in de eerste catalogus (die dateert van 1891, (4)) voorkomen. De houthakker zien we dan nog niet.

Het kan natuurlijk ook zo zijn dat de houthakker ofwel in een latere fase bij Dumeril is betrokken, of via een andere Nederlandse of buitenlandse pijpenfabrikant bij Goedewaagen terecht is gekomen. Ook van firma's als Bartolomeus van der Maas en Jan Prince is bekend dat zij vormen in het buitenland betrokken. Het lijkt niet waarschijnlijk dat een eventuele oorspronkelijke 'Gladstone' van Dumeril door een andere fabrikant gekopieerd is, aangezien het om een vrij specifieke 'spotpijp' gaat, bedoeld voor de Engelse markt.

Aangezien Gladstone tot 1894 politiek actief was en in 1898 overleed, lijkt het aannemelijk dat de vorm in de periode 1885-1890 zijn diensten gedaan had en doorverkocht werd. Het model wordt volgens (1) vanaf 1895 bij Goedewaagen in gebruik genomen. Vanaf dat moment is de gelijkenis met Gladstone niet meer commercieel zinvol, en zullen de HAWARDEN en ATROCITIES teksten verwijderd zijn, waarmee het model als 'Houthakker' en 'Woodcutter' een nieuw, en toch weer internationaal leven beschoren was.

Referenties ;

- 1) Firma P. Goedewaagen & Zoon, fabrikantencatalogus uit 1906 voorzien van historische inleiding en verklarend naamregister – D.H. Duco, 2000, Stichting Pijpenkabinet Amsterdam, ISBN 90-70849-09-7
- 2) William Ewart Gladstone - British Prime Minister and Political Reformer - Robert McNamara (<http://history1800s.about.com/od/leaders/p/gladstone-bio.htm>)
- 3) The Mid-Victorian Generation, 1846-1886, K. Theodore Hoppen, Oxford University Press, New York, ISBN13: 9780198731993
- 4) Wikipedia ; http://en.wikipedia.org/wiki/William_Ewart_Gladstone
- 5) Koninklijke Goedewaagen (1779-1982), Een veelzijdig ceramisch bedrijf, D.H. Duco, Leiden, ISBN 90-74310-54-0



Het bekende pijpje van een houthakker uit het assortiment van Goedewaagen was niet zomaar een willekeurig figuur. Welke persoon dit voorsteld is te lezen op pagina 2526.

Sigaren Fabriek.
Gebr^s Jacobs,
Hoek Leliestraat-Munsterplein,
Hoek Bakkerstraat-St. Christoffelstr. C 53,
Brugstraat B 14.

Ter gelegenheid van het Gouden Jubileum van
„Willem Tell“ verkrijgbaar

WILLEM TELL SIGAREN
in alle merken en prijzen.
GROS EN DETAIL.

In een drietal afleveringen zal de geschiedenis van de Gebroeders Jacobs, sigarenfabrikanten in Roermond, worden beschreven. Op pagina 2543 staat het eerste deel.